

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (ôsma komora)

z 10. marca 2011 *

Vo veci C-516/09,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Oberster Gerichtshof (Rakúsko) z 24. novembra 2009 a doručený Súdnemu dvoru 11. decembra 2009, ktorý súvisí s konaním:

Tanja Borger

proti

Tiroler Gebietskrankenkasse,

SÚDNY DVOR (ôsma komora),

v zložení: predseda ôsmej komory K. Schiemann (spravodajca), sudcovia A. Prechal a E. Jarašiūnas,

generálny advokát: P. Mengozzi,
tajomník: A. Calot Escobar,

* Jazyk konania: nemčina.

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— T. Borger, v zastúpení: H. Burmann, P. Wallnöfer a R. Bacher, Rechtsanwälte,

— rakúska vláda, v zastúpení: C. Pesendorfer, splnomocnená zástupkyňa,

— Európska komisia, v zastúpení: V. Kreuzschitz a M. Van Hoof, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

- ¹ Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu pojmu „zamestnanec“ v zmysle článku 1 písm. a) nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, v znení zmenenom, doplnenom a aktualizovanom nariadením Rady (ES) č. 118/97

z 2. decembra 1996 (Ú. v. ES L 28, 1997, s. 1; Mim. vyd. 05/003, s. 3), zmeneným a doplneným nariadením Rady (ES) č. 1606/98 z 29. júna 1998 (Ú. v. ES L 209, s. 1; Mim. vyd. 05/003, s. 308; ďalej len „nariadenie č. 1408/71“).

- 2 Tento návrh bol predložený v rámci sporu medzi T. Borgerovou a Tiroler Gebietskrankenkasse vo veci odmietnutia Tiroler Gebietskrankenkasse priznať T. Borgerovej prídavok na starostlivosť o dieťa počas obdobia ďalších šiestich mesiacov neplateného voľna, ktoré si zobrala po uplynutí zákonom stanovenej doby dvoch rokov po narodení jej dieťaťa.

Právny rámec

Právna úprava Únie

- 3 Článok 1 nariadenia č. 1408/71 stanovuje, že na účely jeho uplatnenia:

„...“

- a) „zamestnanec“ a „samostatne zárobkovo činná osoba“ znamená:

- i) každú osobu povinne alebo voliteľne nepretržite poistenú pre prípad jednej alebo viacerých udalostí pokrytých časťami systému sociálneho zabezpečenia pre zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby alebo v rámci osobitného systému pre štátnych zamestnancov;

- ii) každú osobu povinne poistenú pre prípad jednej alebo viacerých nepredvídaných udalostí pokrytých časťami systému sociálneho zabezpečenia, ktoré sú predmetom tohto nariadenia a vzťahujú sa na všetkých obyvateľov [rezidentov – *neoficiálny preklad*] alebo celú pracujúcu populáciu, ak takáto osoba:
 - sa dá identifikovať ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba na základe spôsobu, ktorým sa takýto systém riadi alebo financuje,

alebo,

- ak nespĺňa tieto kritéria, je poistená pre prípad nejakej inej nepredvídanej udalosti uvedenej v prílohe I v rámci systému pre zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby alebo v rámci systému, ktorý je uvedený v iii), a to buď povinne, alebo na základe nepretržitého voliteľného poistenia, alebo, ak takýto systém v danom členskom štáte neexistuje, tak vyhovuje definícii, ktorá je uvedená v prílohe I;

- iii) každú osobu, ktorá je povinne poistená pre prípad jednej alebo viacerých nepredvídaných udalostí pokrytých časťami jednotného systému sociálneho zabezpečenia, ktoré sú predmetom tohto nariadenia pre všetkých obyvateľov žijúcich na vidieku v súlade s kritériami ustanovenými v prílohe I;

iv) každú osobu, ktorá je dobrovoľne poistená pre prípad jednej alebo viacerých nepredvídaných udalostí pokrytých časťami systému sociálneho zabezpečenia členského štátu, ktoré sú predmetom tohto nariadenia pre zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby alebo pre všetkých obyvateľov [rezidentov – *neoficiálny preklad*] alebo pre určité kategórie obyvateľov [rezidentov – *neoficiálny preklad*]:

- ak takáto osoba vykonáva činnosť ako zamestnaná alebo samostatne zárobkovo činná osoba

alebo

- ak takáto osoba bola predtým povinne poistená pre prípad takej istej nepredvídanej udalosti podľa systému pre zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby toho istého členského štátu; a

...“

- 4 Zmluva medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Švajčiarskou konfederáciou na strane druhej o voľnom pohybe osôb podpísaná 21. júna 1999 v Luxemburgu (Ú. v. ES L 114, 2002, s. 6) v článku 1 prílohy II týkajúcej sa koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia stanovuje:

„1. Zmluvné strany sa v súvislosti s koordináciou systémov sociálneho zabezpečenia dohodli, že budú vzájomne uplatňovať akty spoločenstva, na ktoré sa v tejto dohode odkazuje a ktoré sú v platnosti k dátumu podpisu tejto dohody a sú uvedené v znení oddielu A tejto prílohy, alebo pravidlá rovnocenné takýmto aktom.

2. Výraz ‚členské štáty‘ vyskytujúci sa v aktoch, na ktoré sa odkazuje v časti A tejto prílohy, sa vzťahuje okrem štátov, na ktoré sa dotknuté akty Spoločenstva uplatňujú, aj na Švajčiarsko.“

- 5 Časť A tejto prílohy odkazuje predovšetkým na nariadenie č. 1408/71.

Vnútroštátna právna úprava

- 6 V zmysle článku 15 ods. 1 zákona o ochrane materstva z roku 1979 (Mutterschutzgesetz 1979, BGBl. 221/1979) sa zamestnankyni na jej žiadosť musí poskytnúť neplatené voľno na obdobie, pokiaľ jej dieťa dosiahne vek dvoch rokov, ak s ňou žije v spoločnej domácnosti.
- 7 Článok 15 ods. 3 toho istého zákona stanovuje, že na základe vzájomnej dohody možno neplatené voľno predĺžiť aj nad rámec tohto obdobia. Aj keď je dôsledkom tohto voľna zachovanie aktuálneho pracovného pomeru, spôsobuje pozastavenie podstatných povinností vyplývajúcich z pracovného práva počas obdobia tohto voľna.
- 8 V zmysle zákona o prídavku na starostlivosť o dieťa (Kinderbetreuungsgeldgesetz) má rodič nárok na prídavok na starostlivosť o dieťa predovšetkým vtedy, ak tento rodič s dieťaťom žije na území Rakúska. Ak má nárok na prídavok na starostlivosť o dieťa len jeden rodič, prídavok sa vypláca najneskôr do dosiahnutia 30 mesiacov veku dieťaťa.

- 9 Podľa článku 4 ods. 1 bodu 1 rakúskeho všeobecného zákona o sociálnom zabezpečení (Österreichische Allgemeine Sozialversicherungsgesetz, ďalej len „ASVG“) sa zamestnanci pracujúci u jedného alebo viacerých zamestnávateľov zúčastňujú na zdravotnom a úrazovom poistení a dôchodkovom poistení (úplné krytie).
- 10 Ustanovenia § 7 a § 8 ASVG uvádzajú skupiny osôb, ktoré sú zahrnuté len do jednej alebo dvoch zložiek sociálneho poistenia. Rovnako sa podľa § 8 ods. 1 bodu 2 ASVG na dôchodkovom poistení čiastočne zúčastňujú osoby, ktoré skutočne vychovávajú svoje dieťa v prevažnej miere v tuzemsku počas prvých 48 kalendárnych mesiacov po jeho narodení, ak sa v súlade s týmto zákonom zúčastňujú na dôchodkovom poistení alebo sa na ňom ešte nezúčastňujú.
- 11 Vnútroštátny súd upresňuje, že na to, aby sa predišlo akejkoľvek diskriminácii, je predmetná požiadavka týkajúca sa výchovy dieťaťa v tuzemsku splnená aj vtedy, ak je dieťa vychovávané vo Švajčiarsku.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 12 Po narodení syna mala T. Borgerová, rakúska štátna príslušníčka s bydliskom v Rakúsku, neplatené voľno od 7. januára 2006 do 7. januára 2008. Následne si dohodou s jej zamestnávateľom predĺžila uvedené neplatené voľno do 6. júla 2008.

- 13 V marci 2007 sa T. Borgerová so svojím synom presťahovala do Švajčiarska, kde jej manžel od roku 2006 vykonáva zárobkovú činnosť.
- 14 Za obdobie od 5. marca 2006 do 28. februára 2007 vyplácal Tiroler Gebietskrankenkasse T. Borgerovej prídavok na starostlivosť o dieťa a za obdobie od 1. marca 2007 do 6. januára 2008 vyrovnávací príspevok. Žiadosť T. Borgerovej o vyplácanie prídavku na starostlivosť o dieťa a zachovanie účasti na sociálnom zabezpečení počas ďalších šiestich mesiacov však bola zamietnutá.
- 15 Rozhodnutím z 18. januára 2008 Tiroler Gebietskrankenkasse odoprel poskytovanie vyrovnávacieho príspevku za prídavok na starostlivosť o dieťa s účinnosťou od 7. januára 2008 z dôvodu, že T. Borgerová nebola v Rakúsku v trvajúcom pracovnom pomere, preto právomoc na poskytovanie rodinných prídavkov prislúchala Švajčiarskej konfederácii, kde pracoval jej manžel a kde mali bydlisko všetci rodinní príslušníci.
- 16 Vnútroštátny súd poznamenáva, že podľa tvrdení Tiroler Gebietskrankenkasse sa pracovný pomer T. Borgerovej s jej rakúskym zamestnávateľom skončil okamžite po uplynutí dodatočných šiestich mesiacov neplateného voľna.
- 17 Vo svojej sťažnosti z 15. februára 2008 T. Borgerová uviedla, že Tiroler Gebietskrankenkasse bol povinný vyplácať jej za obdobie od 7. januára do 6. júla 2008 vyrovnávací príspevok za prídavok na starostlivosť o dieťa. Vysvetľuje, že hoci mala počas tohto obdobia neplatené voľno, stále sa musela považovať za osobu v trvajúcom pracovnom pomere a v dôsledku toho za pracovníka v zmysle nariadenia č. 1408/71. Zdôrazňuje, že počas celého obdobia výchovy jej dieťaťa sa čiastočne zúčastňovala na rakúskom dôchodkovom poistení.

- 18 Prvostupňový súd vyhovel žalobe T. Borgerovej a uložil Tiroler Gebietskrankenkasse, aby jej vyplatil prídavok na starostlivosť o dieťa za obdobie od 7. januára do 6. júla 2008.
- 19 Odvolací súd nevyhovel odvolaniu Tiroler Gebietskrankenkasse. Usúdil, že osoba vychovávajúca svoje dieťa počas prvých 48 mesiacov po jeho narodení sa čiastočne zúčastňuje na povinnom dôchodkovom poistení. Dospel k záveru, že vzhľadom na túto čiastočnú účasť bola Rakúska republika povinná poskytovať rodinné prídavky bez ohľadu na to, či pracovný pomer existoval aj po skončení zákonom stanovenej doby neplateného voľna.
- 20 Proti tomuto rozhodnutiu podal Tiroler Gebietskrankenkasse dovolanie, v ktorom zopakoval argument, že pokiaľ ide o obdobie od 7. januára do 6. júla 2008, nemožno T. Borgerovú považovať za pracovníka pracujúceho v Rakúsku. Pred vnútroštátnym súdom uviedol, že T. Borgerová požiadala o ďalšie neplatené voľno po skončení zákonom stanovenej doby s jediným cieľom, a to poberať rodinné prídavky. Okrem toho tvrdí, že čiastočné dôchodkové poistenie nepatrí do systému sociálneho poistenia pre pracovníkov a že postavenie pracovníka by sa nemalo priznávať osobe, ktorá zabezpečuje výchovu svojho dieťaťa bez toho, aby existoval akýkoľvek pracovný pomer.
- 21 T. Borgerová uviedla, že postavenie „pracovníka“ v zmysle nariadenia č. 1408/71 závisí výlučne od účasti na určitej zložke sociálneho poistenia, v jej prípade na dôchodkovom poistení a navyše aj zdravotnom poistení spojenom s prídavkami v materstve.

22 V rozhodnutí o prerušení konania Oberster Gerichtshof odkazuje na judikatúru Súdneho dvora (rozsudky z 12. mája 1998, Martínez Sala, C-85/96, Zb. s. I-2691; zo 4. mája 1999, Sürül, C-262/96, Zb. s. I-2685, ako aj zo 7. júna 2005, Dodl a Oberholzenzer, C-543/03, Zb. s. I-5049), z ktorých podľa neho vyplýva, že na to, aby sa určitá osoba mohla považovať za pracovníka v zmysle nariadenia č. 1408/71, je rozhodujúcim kritériom účasť na systéme sociálneho zabezpečenia pre pracovníkov, pričom vykonávanie zárobkovej činnosti nezohráva nijakú úlohu, a že jednoduché neplatené voľno na dobu určitú by nemalo spôsobovať, že osoba stratí svoje postavenie „pracovníka“ v zmysle nariadenia č. 1408/71.

23 Podľa Oberster Gerichtshof určité okolnosti svedčia v prospech záveru, že čiastočná účasť na dôchodkovom poistení stanovená, pokiaľ ide o osobu v postavení T. Borgerovej, v § 8 ods. 1 bode 2 písm. g) ASVG nepredstavuje účasť na systéme sociálneho zabezpečenia v zmysle nariadenia č. 1408/71. V skutočnosti sa totiž ukazuje, že táto čiastočná účasť existuje bez ohľadu na predchádzajúcu alebo existujúcu zárobkovú činnosť vykonávanú v postavení samostatne zárobkovo činnej osoby alebo zamestnanca.

24 Za týchto okolností sa Oberster Gerichtshof rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 1 písm. a) nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 vykladať v tom zmysle, že toto ustanovenie zahŕňa – počas doby šiestich mesiacov – aj osobu, ktorá sa po skončení zákonnom stanovanej doby dvoch rokov neplateného voľna z dôvodu narodenia dieťaťa dohodne so svojím zamestnávateľom na neplatenom voľne počas ďalších šiestich mesiacov, aby tým dosiahla najdlhšiu zákonom stanovenú dobu na poberanie prídavku na starostlivosť o dieťa alebo zodpovedajúceho vyrovnávacieho príspevku, a potom pracovný pomer ukončí?

2. V prípade zápornej odpovede na prvú otázku, má sa článok 1 písm. a) nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 vykladať v tom zmysle, že toto ustanovenie zahŕňa – počas doby šiestich mesiacov – aj osobu, ktorá sa po skončení zákonnom stanovennej doby dvoch rokov neplateného voľna z dôvodu narodenia dieťaťa dohodne so svojím zamestnávateľom na neplatenom voľne počas ďalších šiestich mesiacov, keď v tomto období poberá prídavok na starostlivosť o dieťa alebo zodpovedajúci vyrovnávací príspevok?“

O prejudiciálnych otázkach

- 25 Svojimi otázkami sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má postavenie „zamestnanca“ v zmysle článku 1 písm. a) nariadenia č. 1408/71 priznať osobe nachádzajúcej sa v postavení T. Borgerovej počas predĺženia neplateného voľna, ktoré si zobrala po narodení dieťaťa, o šesť mesiacov.
- 26 Podľa judikatúry Súdneho dvora má určitá osoba postavenie „zamestnanca“ v zmysle nariadenia č. 1408/71 vtedy, ak je poistená, hoci len pre prípad jednej poistnej udalosti, na základe povinného alebo dobrovoľného poistenia vo všeobecnom alebo osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia uvedenom v článku 1 písm. a) toho istého nariadenia, a to bez ohľadu na existenciu pracovného pomeru (rozsudok Dodl a Oberhollenzer, už citovaný, bod 34).
- 27 Vnútroštátny súd však poznamenáva, že po prvé na T. Borgerovú sa systém sociálneho zabezpečenia vzťahuje bez ohľadu na existenciu predchádzajúcej alebo súčasnej zárobkovej činnosti. Po druhé si T. Borgerová dobrovoľne predĺžila neplatené voľno vzájomnou dohodou so zamestnávateľom výlučne preto, aby mohla pokračovať v poberaní prídavku na starostlivosť o dieťa. Po tretie sa vnútroštátny súd pýta, či je účasť

T. Borgerovej v systéme starobného dôchodkového poistenia v Rakúsku skutočne relevantná, keďže obdobie výchovy dieťaťa, ktoré viedlo k čiastočnej účasti T. Borgerovej v tomto systéme, by nemuselo byť nikdy započítané v rakúskom systéme sociálneho zabezpečenia, pokiaľ by vyplácanie dôchodku T. Borgerovej patrilo do právomoci štátu bydliska, v danom prípade Švajčiarskej konfederácie.

- 28 Pokiaľ ide o prvú z týchto okolností, stačí pripomenúť, že z už citovaného rozsudku Dodl a Oberhollenzer vyplýva, že pokiaľ ide o osobnú pôsobnosť nariadenia č. 1408/71, existencia pracovného pomeru je irelevantná, lebo rozhodujúcou okolnosťou je v tejto súvislosti skutočnosť, že osoba je povinne alebo dobrovoľne poistená pre prípad jednej alebo viacerých poistných udalostí vo všeobecnom alebo osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia uvedenom v článku 1 písm. a) tohto nariadenia (rozsudok Dodl a Oberhollenzer, už citovaný, bod 31).
- 29 Pokiaľ ide o druhú okolnosť uvedenú vnútroštátnym súdom, treba konštatovať, že osobné pohnútky predĺženia neplateného voľna nehrajú nijakú úlohu, keďže kvalifikácia zamestnanca v zmysle článku 1 písm. a) nariadenia č. 1408/71 závisí od objektívneho kritéria, konkrétne od skutočnosti, že je poistený, hoci len pre prípad jednej poistnej udalosti, na základe povinného alebo dobrovoľného poistenia vo všeobecnom alebo osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia uvedenom v tomto ustanovení.
- 30 Nakoniec, pokiaľ ide o skutočnosť, že v okamihu skutočného výkonu práva na starobný dôchodok by nemuseli byť obdobia účasti na systéme dôchodkového poistenia v Rakúsku započítané týmto členským štátom, ale Švajčiarskom, treba uviesť, rovnako ako to tvrdila Európska komisia vo svojich písomných pripomienkach, že táto okolnosť nebráni uznaniu postavenia zamestnanca. Možnosť patriť do osobnej pôsobnosti nariadenia č. 1408/71 v skutočnosti nezávisí od realizácie poistnej udalosti, čiže od otázky, v ktorom z dvoch štátov budú započítané tieto obdobia v okamihu

prípadného vstupu do dôchodku, ale od existencie skutočného poistenia, hoci len pre prípad jednej poistnej udalosti, na základe povinného alebo dobrovoľného poistenia vo všeobecnom alebo osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia uvedenom v článku 1 písm. a) tohto nariadenia.

- 31 Tri okolnosti uvedené vnútroštátnym súdom preto ako také nemôžu zamedziť postaveniu „pracovníka“ v zmysle nariadenia č. 1408/71.
- 32 V danom prípade vnútroštátny súd uvádza, že podľa článku 8 ods. 1 bodu 2 ASVG sa na dôchodkovom poistení čiastočne zúčastňujú osoby, ktoré skutočne vychovávajú svoje deti v prevažnej miere v tuzemsku počas prvých 48 kalendárnych mesiacov po narodení. V každom prípade mu prislúcha vykonať preskúmania potrebné na to, aby sa uistil, že v zmysle rakúskeho právneho poriadku zostáva osoba počas obdobia predĺženia neplateného voľna, ako je to v konaní vo veci samej, zúčastnená na takomto systéme dôchodkového poistenia, a že takáto účasť umožňuje usudzovať, že táto osoba je poistená, hoci len pre prípad jednej poistnej udalosti, z titulu povinného alebo dobrovoľného poistenia vo všeobecnom alebo osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia uvedenom v článku 1 písm. a) nariadenia č. 1408/71.
- 33 Vzhľadom na to, čo je uvedené vyššie, treba na položené otázky odpovedať, že osobe nachádzajúcej sa v postavení žalobkyne v konaní vo veci samej sa počas šesťmesačného predĺženia neplateného voľna, ktoré si zobrala po narodení svojho dieťaťa, musí priznať postavenie „zamestnanca“ v zmysle článku 1 písm. a) nariadenia č. 1408/71, pokiaľ je táto osoba počas daného obdobia poistená, hoci len pre prípad jednej poistnej udalosti, na základe povinného alebo dobrovoľného poistenia vo všeobecnom alebo osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia uvedenom v článku 1 písm. a) tohto nariadenia. Vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby posúdil, či bola táto podmienka splnená v spore, o ktorom rozhoduje.

O trovách

- ³⁴ Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (ôsma komora) rozhodol takto:

Osobe nachádzajúcej sa v postavení žalobkyne v konaní vo veci samej musí byť počas šesťmesačného predĺženia neplateného voľna po narodení dieťaťa priznané postavenie „zamestnanca“ v zmysle článku 1 písm. a) nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, v znení zmenenom, doplnenom a aktualizovanom nariadením Rady (ES) č. 118/97 z 2. decembra 1996, zmeneným a doplneným nariadením Rady (ES) č. 1606/98 z 29. júna 1998, pokiaľ je táto osoba počas daného obdobia poistená, hoci len pre prípad jednej poistnej udalosti, na základe povinného alebo dobrovoľného poistenia vo všeobecnom alebo osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia uvedenom v článku 1 písm. a) tohto nariadenia. Vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby posúdil, či bola táto podmienka splnená v spore, o ktorom rozhoduje.

Podpisy